

Diana Stolac

IMENSKI PREDIKATI U KAJKAVSKIM DRAMSKIM TEKSTOVIMA 18. I POČETKA 19. STOLJEĆA

U radu se analiziraju imenski predikati u kajkavskom književnom jeziku. Korpus čine dramski kajkavski tekstovi 18. i početka 19. stoljeća. Nominativ je padež imenskoga predikata. Samo se predikatno ime u nominativu u svim tekstovima našega korpusa javlja u raznolikim sintaktičkim konstrukcijama. Po raznolikosti sintaktičkih konstrukcija u kojima se javlja predikatno ime slijedi genitiv, a značajno je manje primjera za predikatno ime u dativu, akuzativu, lokativu i instrumentalu. U tim padežima predikatno ime dolazi gotovo isključivo u prijedložnim konstrukcijama.

Sintaktički se opisi rečenice razlikuju ovisno o teorijama koje autori tih opisa zastupaju. Ali, jedno je zajedničko svim suvremenim gramatikama: spoznaja da je *predikat* središnji pojam u rečenici. U hrvatskom je gramatičkom nazivlju istoznačnica *pirok*. Iz predikata se mogu razabrati sintaktički relevantne gramatičke oznake drugih riječi koje se uvrštavaju u rečenicu na mjesto nekoliko sintaktičkih kategorija.

Predikat je, dakle, temeljna sintaktička sastavnica svake rečenice, drugim riječima svaka rečenica ima predikat. Tradicionalne gramatike poznaju rečenice u kojima predikat nije izrečen, ali sve suvremene gramatike eksplicitno navode da "svaka rečenica mora imati predikat"¹. Stoga valja razriješiti nejasnoću iz jedne suvremene gramatike hrvatskoga književnog jezika. Naime, **Gramatika hrvatskoga jezika** autora Stjepka Težaka i Stjepana Babića poznaje "rečenice u kojima predikat nije izrečen"², ali na mjestu na koje se čitatelja upućuje na podatke o takvim rečenicama, t. 510, nalazi se "rečenica u kojoj nije izrečen glagolski dio predikata", dakle "neoglagoljena ili bezglagolska rečenica", što nikako nije bespredikatna rečenica³. Spoznaja da svaka rečenica obvezatno ima predikat polazište je za ovu sintaktičku analizu.

¹ Eugenija Barić i dr., **Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1979, str. 316.

² Stjepko Težak – Stjepan Babić, **Gramatika hrvatskoga jezika**, Zagreb 1992, str. 198.

³ Stjepko Težak – Stjepan Babić, **Gramatika hrvatskoga jezika**, Zagreb 1992, str. 214.

Korpus za ovo istraživanje čine dramski tekstovi iz 18. i početka 19. stoljeća pisani kajkavskim književnim jezikom. Obradeno je cjelokupno dramsko djelo Tituša Brezovačkoga⁴, igrokaz anonimnoga autora **Čini barona Tamburlana**⁵, a ostali su kajkavski dramski tekstovi predstavljeni prema navodima u antologiji **Hrvatska drama do narodnog preporoda**⁶. Jezični je materijal ispisan iz dvaju djela anonimnih autora: **Velikovečnik** i **Misli bolesnik iliti Hipohondrijakuš**, te iz prve hrvatske dječje drame **Narođeni dan** Jurja Dijanića⁷. Korpus je ograničen na dramske tekstove stoga što bi zakonitosti stiha ili prozne propovjedničke retorike mogle utjecati na izbor iz postojećih sintaktičkih mogućnosti.

Vratimo se predikatu kao temeljnoj sintaktičkoj kategoriji. Predikat je najčešće izrečen glagolom, jedinom vrstom riječi koja može biti nosilac predikatnih kategorija. Predikatne su kategorije lice, vrijeme, način i vid. "U njihovu izricanju predikat nije zalihostan jer izbor gramatičkih oznaka unutar tih kategorija nije zavisao ni od kakva drugog gramatičkog izbora unutar istoga rečeničnog ustrojstva"⁸.

Iz činjenice da predikatne kategorije u rečenici može prezentirati samo glagol, moglo bi se zaključiti da je glagol jedina mogućnost za izricanje predikata. Ali, već su prvi hrvatski gramatičari u svojim sintaktičkim pravilima posebno isticali postojanje predikata složenih od glagola *biti* i imenske riječi u nominativu.

Dakle, osim *glagolskoga predikata* sintaksa poznaje i *imenski predikat*, koji je najčešće u nominativu, a suvremene sintakse proširuju popis padeža u kojima se nalazi imenski dio predikata na instrumental, neke još na genitiv, a neke i na ostale padeže, naročito u prijedložnim konstrukcijama.

Dio imenskoga predikata koji iskazuje predikatne kategorije (lice, vrijeme, način i vid), bez kojih ne može biti predikata, budući da određuju predikatnost predikata, oblik je glagola *biti*, koji se zove *spona* ili *kopula*⁹. Imenska je riječ drugi dio imenskoga predikata, a naziva se *predikatnim imenom*¹⁰. U ovom nas is-

⁴ Citira se prema: **Djela Tituša Brezovačkoga**, Stari pisci hrvatski, knjiga 29, Zagreb 1951. Upotrijebljene kratice znače: SA = **Sveti Aleksi**, MGD = **Matijaš Grabancijaš dijak**, D = **Diogeneš**. Brojka iza kratice označava stranicu u navedenu izdanju.

⁵ Citira se prema: **Čini barona Tamburlana** u: **Komedije XVII. i XVIII. stoljeća**, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 20, Zagreb 1967. Upotrijebljena kratica naslova djela jest: ČBT.

⁶ Slobodan P. Novak – Josip Lisac, **Hrvatska drama do narodnog preporoda, II. dio**, Split 1984.

⁷ Upotrijebljene su kratice: V = **Velikovečnik**, MB = **Misli bolesnik iliti Hipohondrijakuš**, ND = **Narođeni dan**.

⁸ Radoslav Katičić, **Sintaksa hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1986, str. 42.

⁹ Usp. Radoslav Katičić, **Sintaksa hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1986, str. 37.

¹⁰ Usp. Eugenija Barić i dr., **Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1979, str. 318.

traživanju naročito zanima taj dio predikata, pa je i građa izložena prema značajkama predikatnoga imena.

U našem je korpusu imenski predikat čest, a predikatno je ime u sljedećim padežima: nominativu, genitivu, dativu, akuzativu, lokativu i instrumentalu. Dakle, samo vokativ nije ovdje naveden, premda bismo, kada bi analiza obuhvaćala i izraze izvan gramatičkoga ustrojstva, konkretno vokativ, mogli govoriti i o implicitnom predikativnom odnosu vokativnih rečenica¹¹.

U analiziranu je korpusu predikatno ime najčešće u nominativu. S obzirom na vrstu riječi kojom se izriče, može biti imenica, pridjev ili zamjenica, rjeđe broj.

Imenica je vrlo česta u tim konstrukcijama, a ne da se utvrditi nikakvo ograničenje glede gramatičkih (ovdje: roda i broja, jer je padež zadan – nominativ) ili leksičkih osobina imenica (ni prema predmetu ni prema sadržaju):

- "Ja sem Aglaje, mati tvoja" (SA,13);
- "ja jesem klešča za čavel spuknuti" (V,315);
- "vi jeste pošten človek" (V,315);
- "Dobri navuki jesu temelj" (MGD,43);
- "To je jako dobra misel" (ČBT,338).

Pridjev je najčešće u pozitivu, ali može biti i u komparativu ili superlativu:

- "da ves moder bum" (V,315);
- "Njegov otec je predobri" (ND,326);
- "On je već za to prestar" (ČBT,355);
- "da ne bi on spametneši bil nego ja" (V,315);
- "budem ja drugomu bolši" (D,90);
- "Ovi budu najboljši" (MGD,52).

Valja biti oprezan u pristupu rečenicama s takvim primjerima, jer je moguće da struktura predikata bude *spona + prilog načina*, koji zbog svojih tvorbenih i semantičkih značajki može imati komparaciju, što potvrđuju i sljedeći primjeri:

- "Drago mi je zaisto" (SA,6);
- "Nam zaisto još draže je" (SA,7);
- "To mi bude jako drago" (MGD,55);
- "To mi je još dragše" (MGD,60).

Većina elementarnih gramatika ne proširuje pojam imenskoga predikata i na prilog kao predikatnu riječ, ali je Katičićeva **Sintaksa** spominje¹², a naš korpus potvrđuje:

- "Budi tiho" (MB,356);
- "Tak li je" (V,317);

¹¹ Usp. Milivoje Minović, **Sintaksa srpskohrvatskog-hrvatskosrpskog književnog jezika**, Sarajevo 1987, str. 58.

¹² Usp. Radoslav Katičić, **Sintaksa hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1986, str. 38.

"To mi je iz srca kruto drago" (ČBT,371);

"Pravdomerič bil je ovde?" (ČBT,375).

Često je predikatno ime zamjenica u nominativu:

"Kaj je to" (ND,327);

"To nikaj ni" (MGD,46);

"Kakva je juha denes" (MB,355);

"Ovo su!" (D,86).

Znatno je rjeđe predikatno ime u nominativu iskazano brojem:

"Vi ste četiri" (ND,328);

"A, to je drugo" (ČBT,345);

"To bi vse jedno bilo" (D,132).

Imenski predikat u nominativu nalazimo i u jesnim i u niječnim rečenicama, izjavnim, upitnim, uskličnim ili zahtjevnim:

"Oh, da ja Aleksi jesem" (SA,11) : "Ali ja Favorin nisem!" (SA,11);

"Je li istina?" (MB,356) : "To je istina" (V,316) : "To ne istina...!" (V,316);

"Ti si pravi kozel" (V,317) : "Nis ja niči osel" (V,317);

"Anda ti nisi vrag...?" (D,117) : "Ja sem človek" (D,117).

Osim jedne riječi, predikatno ime može biti i skup riječi. Taj skup može činiti više pridjeva:

"Pak su bili onda ljudi čili, friški, zdravi i jaki kakti oroslani" (MGD,50);

"Gospone, ja budem vu tom poslu slep, gluh i nem" (D,112);

"jošče nesem ni slep ni gluh" (ČBT,374),

a rjeđe više imenica:

"Bude blagoslov i popevana maša" (MGD,55);

"Ja nesem tat ali kakov malovrednjak!" (ČBT,364).

Premda smo rekli da je zbog iskazivanja predikatnih kategorija nužno postojanje glagolskoga dijela predikata, spona može biti neizrečena. U tom je slučaju predikatno ime u nominativu neoglagoljeno sponom, ali je iz rečenice moguće sponu rekonstruirati:

"Ti jedina radost matere tvoje" (SA,38) : **Ti si jedina radost matere tvoje*;

"Ali vendar spodoben istini" (MGD,77) : **Ali je vendar spodoben istini*;

"Ti magarić magarić" (D,125) : **Ti si magarić magarić*;

"Ja osel!" (MB,356): **Ja sem osel!*;

"Ja norc?" (MB,356): **Ja sem norc?*

Da je rekonstrukcija npr. posljednje rečenice ispravna, potvrđuje nastavak dijaloga:

"Burštl: ... a vezda mi vele da sem njihov norc?"

Grof Laslo: Tak je, ti si moj norc!" (MB,356).

Često je predikatno ime u nominativu s neoglagoljenom sponom jedina riječ u rečenici (ponekad tek praćena atributom), i time nosilac rečenice:

"Mala služba" (MGD,59);

"Sreća!" (D,132);

"Rezanci" (MB,355);

"Guska z mlinci" (MB,356).

Drukčija je situacija kada zbog brzoga dijaloga ni spona ni imenski dio predikata nisu iskazani u površinskoj rečenici, pa su moguće i greške u interpretaciji sintaktičke funkcije predikata:

"Ja sam" (D,114).

Ovdje imensku riječ valja rekonstruirati iz širega konteksta:

"D i o g e n e š: Ako bi pak vu vaše rukah vumrl, gdo bi anda kriv bil?"

P o h a b i: Ja sam." (D,114)

Iz ovoga slijedi rekonstrukcija ishodišne rečenice **Ja sem kriv sam*. Rekonstrukcija **Ja sem sam* bila bi pogrešna, jer ne bi uzela u obzir sve semantičke značajke dijaloga.

Skup riječi koje čine predikatno ime može biti i dio složenoga sintaktičkoga ustrojstva. Naime, imenica u predikatnome imenu, kao i svaka druga imenica u rečenici, može otvarati mjesto svome atributu, kongruentnom ili nekongruentnom, ili pak nizu atributa:

"Jesem prijatelj gospona tvojega" (SA,27);

"Ovo je vere dober sir i tečen" (MGD,50);

"ono je jedan hudi duh od človeka" (V,317);

"To i je prava jestvina hrvatska" (MB,356);

"Oni jesu jedan viteški, mladi človek" (ND,328);

"Fiškališ Vrtirep je jedan vreden, pošten i istinit človek" (ČBT,346);

"Ovo je moj prvi čin" (D,94).

Također se otvara mjesto apoziciji:

"On, on isti, Aleksi, tvoj zaručnik" (SA,22);

"ja sem brat tvoj Peter Ljubimir" (D,145).

Takvu je zavisnost moguće utvrditi i preko formalne rečenične granice:

"Matijaš je bil negda veliki kralj vugerski. Vitez i jako pravičen" (MGD,49).

Zanimljiv je primjer u kojemu Brezovački koristi mogućnost nizanja atributa uz predikatno ime u nominativu za pojačavanje kontrasta. Tako Smolko izgo-

vara Matijašu pouku o današnjem svijetu i opisuje prilagodljiva, ali nepouzdana čovjeka, da bi ga na kraju imenovao upravo suprotno:

"S m o l k o: O, gospone, vezda, ki vam slatko govori, masno pripoveda, vse hvali, kaj se komu dopada: kudi, kaj ni po volji; koj se tam obrne, kam veter puhne; koj z vuki tuli, s cucki laje, z medvedi pleše, — on vam je človek ovoga sveta, pravičen, istinski i vsigde prijet" (MGD,47).

Krajnost u neumjerenu nizanju atributa i apozicija uz imenicu u predikatu izvrgnuta je, pak, rujanju sudionika u dijalogu, konkretno Diogenešovu sarkazmu:

"S v e t l o g l a s: /.../ Ja sem tolnačnik kraljevski, ravnitelj jednoga celoga držanja i zapovednik jednoga šerega vojnikov.

D i o g e n e š: Hu, to su cele litanije" (D,91).

U popisu likova svih kajkavskih dramskih tekstova niz je potvrda za predikat izrečen nominativom (s neizrečenom sponom), s jednim ili više atributa ili je-dnom ili više apozicija, ili bez njih:

"A l e k s i, sin Eufemijana" (SA,3);

"E u f e m i j a n, otec Aleksija, večnik rimski" (SA,3);

"S m o l k o, šoštár" (MGD,43);

"P i s a r o v i č, varaški pisar" (MGD,43);

"G u l i b r a d, barber" (D,85);

"A n t o n M e d o b u s, kelner, sluga negda Martinov" (D,85);

"V r t i r e p, fiškališ staroga barona" (ČBT,336);

"D o m i n g o, detič Sviličića štacunara" (ČBT,336).

Atribucija se ostvaruje rijetko, ali je moguća, osim uz imenice, i uz poimeničene druge imenske riječi:

"Ali ovo je on isti!" (SA,6);

"Ovo je moje najmenše" (D,118).

Atribucija je u slučaju predikatnoga imena u nominativu neobvezatna, što su već pokazali navedeni primjeri. Sljedeći je primjer dviju rečenica s istom imenicom kao predikatnim imenom u nominativu, jednom s atributom, a jednom bez njega, čime svjedoči o neobvezatnosti atribucije:

"To je prava istina" (MGD,62);

"To je istina, to je jedna viteška rezolucija" (D,119).

U primjeru iz **Diogeneša**, rečeničnome nizu od dviju rečenica, uzastopna su dva predikatna imena u nominativu, koja također potvrđuju neobvezatnost atribucije.

Kao što je atribucija neobvezatna, tako je i redosljed riječi u tom tipu rečenica neobvezatan:

"istina je" (MGD,45);

"To je vera istina" (MGD,50);:

"No, to je pak jedna egiptonska istina!" (ČBT,378);

"bil je moj ortak" (D,104);

"Ti si ortak njegov" (D,108);

"Sluga sem ponizen" (ČBT,362);

"Kajti vezda sluga jesi" (V,317);

"Je segurno človek kak i ja" (ČBT,365).

Na ovome mjestu valja zastati na analizi prema literaturi očekivane a u našem korpusu nepotvrđene predikatne strukture. Naime, osim u nominativu predikatno ime može biti u instrumentalu, o čemu govore primjeri u hrvatskoj pisanoj baštini, ali vrlo je malo eksplicitnih iskaza u starijim hrvatskim gramatikama o predikatnom imenu u instrumentalu, koji se može zamijeniti nominativom. Ne spominju ga ni Kašić ni Della Bella na počecima hrvatske gramatičarske tradicije, ali ni slavonski gramatičari 18. stoljeća, čiji su jezikoslovni prilozi u osnovi standardizacijskih procesa hrvatske štokavštine. Da se u ovim gramatikama moglo očekivati primjera s predikatnim imenom u instrumentalu, pokazuju nam dijalektološki zapisi slavonskih govora, koji su bili osnovicom tom književnom jeziku, konkretno zapisi Stjepana Ivšića u studiji **Današnji posavski govor**¹³. Što se kajkavskih gramatičara tiče, Josip Đurkovečki u **Jezičnici horvatsko-slavinskoj** također ne govori o predikatu u instrumentalu.

Ako pogledamo **Gramatiku hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika** Tome Maretića, dakle gramatiku s kraja 19. stoljeća s najvećim brojem primjera uz gramatička pravila, vidimo da autor na kraju popisa sintaktičkih funkcija instrumentalna tek spominje tri vezane uz predikat. U prvome je primjeru riječ o predikatu, a u preostala dva o predikatnome proširku. Uporabu instrumentalna u imenskome predikatu samo naznačuje kao drugu mogućnost uz nominativ¹⁴. Suvremene su gramatike preciznije, pa izravno objašnjavaju odnos predikatnoga imena u nominativu i instrumentalu. Radoslav Katičić u **Sintaksi hrvatskoga književnog jezika**, istina, kaže u t. 62. da predikatno ime stoji "redovito u nominativu", i da je on "padež predikata"¹⁵, ali u t. 67. objašnjava da predikatno ime "može stajati i u instrumentalu", te da se u svim primjerima koje navodi "instrumental može zamijeniti nominativom"¹⁶. Zamjenjivost nominativa i instrumentalna u predikatu suvremene gramatike objašnjavaju i sa stilističkoga stajališta, ali budući da je polazište za ta objašnjenja suvremena stilistička norma, zbog metodoloških bi razloga bila isključena izravna primjena zaključaka na naš kor-

¹³ Usp. Stjepan Ivšić, **Današnji posavski govor**, RAD JAZU, knjiga 197, Zagreb 1913, str. 121: "bio sam kalfom i šegrtom" (Brod), "bio je pijancem" (Vrbova, Živike).

¹⁴ Tomo Maretić, **Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika**, Zagreb ³1963, str. 596-597.

¹⁵ Radoslav Katičić, **Sintaksa hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1986, str. 37.

¹⁶ Radoslav Katičić, **Sintaksa hrvatskoga književnog jezika**, Zagreb 1986, str. 38.

pus, koji pripada kajkavskom književnom jeziku, i kad bi bilo odgovarajućih primjera.

U svojoj monografiji o instrumentalu Milka Ivić u odjeljku **Predikativni instrumental** analizira instrumental u funkciji predikata i predikatnoga proširka i upućuje na uzmak predikatnog imena u instrumentalu pred nominativom i akuzativom s prijedlogom¹⁷, a u prilog tome navodi i potvrde iz hrvatskih narječja, konkretno rapskih govora, prema zapisu Marcela Kušara¹⁸.

Premda u našem dramskome korpusu ne nalazimo predikatno ime u besprijedložnom instrumentalu, nalazimo ga u strukturi prijedlog + instrumental, ali tada, naravno, nije zamjenjiv nominativom, što može dokazati svaka semantička analiza:

"Kaj bi vi z njim?" (MGD,81);

"Koji ni z nami" (D,98).

Rekonstrukcije **kaj bi vi on*, odnosno **Koji ni mi*, ili je nemoguće ovjeriti u kajkavštini (prvi primjer), ili ima potpuno drugo značenje (drugi primjer).

Genitiv se također pojavljuje kao dio imenskoga predikata¹⁹. Primjera u našem korpusu ima vidno manje nego za nominativ, koji je padež predikata, ali su vrlo zanimljivi. Naime, i ovako malen korpus (u odnosu na sveukupnost jezika kao sustava) pokazao se dostatnim za dokazivanje neobvezatnosti atribucije u besprijedložnim genitivnim predikatnim konstrukcijama, a također nalazimo i dvojne primjere za besprijedložne i prijedložne genitivne predikatne sintagme, koji upućuju na sintaktičku sinonimiju.

Predikatno ime u genitivu najčešće je označeno atributom:

"on svetoga bil je življenja" (SA,36);

"Ipak je čudne glave ov moj bratič!" (ČBT,361);

"on je vendar plemenitoga roda" (MGD,61);

"Kajti je maloga obroka" (D,112).

Naš jezični materijal poznaje uporabu i većeg broja atributa uz predikatno ime u genitivu:

"medicine, koje su proti vsakomu betegu, to jest kak govore universal, jesu čisto male ali bolje nikakve hasne" (D,128).

Samo je nekoliko primjera s genitivnom bez atributa u funkciji predikata u našem korpusu, čime se pokazuje da je atribucija neobvezatna, premda je vrlo

¹⁷ Milka Ivić, *Značenja srpskohrvatskog instrumentala*, Beograd 1954, str. 158.

¹⁸ Milka Ivić, *Značenja srpskohrvatskog instrumentala*, Beograd 1954, str. 157. Autorica zaključuje: "instrumental je sasvim izobičajen".

¹⁹ Detaljnu analizu genitiva u funkciji predikata u jeziku Tituša Brezovačkoga vidi u: Diana Stolac, *Sintaksa genitiva u jeziku Tituša Brezovačkoga*, magistarska radnja, Zagreb 1988, rkp.

česta (i na drugim u stručnoj literaturi analiziranim korpusima hrvatskoga jezika obavezna):

"Nisem ja prav rekel, da bude z njim posla predi, kak..." (SA,15);

"Takvoga ovde ni bilo" (D,99).

Kao i u slučaju predikatnoga imena u nominativu, i ovdje je moguć iskaz neoglagoljen sponom. Također valja biti oprezan u rekonstruiranju ispravnog oblika glagola *biti*:

"Nigdar lepše komedije" (MGD,60) : **nigdar ni bilo lepše komedije*;

"Ha, ha, ha, nigdar lepše norije" (MGD,60) : **nigdar ni bilo lepše norije*.

Sljedeći, pak, primjer ima samo jednu sponu ("ar je lepoga tela"), koju možemo rekonstruirati i za dvije sljedeće rečenice:

"Ja vendar sudim da bi vnoga plemenita divojka k njemu privolila, ar je lepoga tela, poglavitoga roda i bogateh starešeh" (MGD,62) : **ar je poglavitoga roda, *ar je bogateh starešeh*.

Predikatno ime u genitivu može biti i dio prijedložne genitivne sintagme. Prijedlozi koji se pojavljuju jesu: *od, prez, zmed, zvrhu, zvan, iz, s i z*. Za semantičku analizu ovaj popis prijedloga valja suziti, jer posljednja tri prijedloga: *iz, s i z*, premda predstavljaju različite leksičke jedinice, ostvaruju samo jedan sadržaj:

"Od tebe je, proti tebi ni!" (SA,9);

"samo da je juha od prave kave" (MGD,49);

"Kuliko vre let prez sina jesem!" (SA,31);

"mort ste i vi zmed oneh mudrijašev" (MGD,47);

"Ovo je zvrhu Jonaša židova!" (D,107);

"Ja sem zvan službe" (MB,357);

"Povedal sem ja to, da iz ovoga posla nikaj ne bude" (SA,40);

"kak da bi s porcolana bile" (MGD,63);

"Nikaj ne bi z nje bilo" (MGD,80).

U našem korpusu, osim imenica, nalazimo primjere i za ostale imenske vrste riječi u ovoj funkciji:

"To vse ali od mene ali suprot meni bude" (SA,8);

"Anda od drugoga kaj se mene dotiče?" (SA,8);

"Vi ste od plemeniteh i premogučeh starešeh" (MGD,57).

Atribut je i u ovome tipu imenskoga predikata neobvezatan:

"da iz ovoga posla nikaj ne bude" (SA,40);

"kak da bi s porcolana bile" (MGD,63).

Provedena semantička analiza pokazuje da imenski predikat s besprijedložnim i prijedložnim genitivom u našem korpusu izriče ista značenja, pa se npr. porijeklo, odnosno potjecanje može izraziti objema vrstama predikata. Stoga je

izbor slobodan, a među tim se predikatima ostvaruje odnos sintaktičke sinonimije, kako to pokazuju primjeri iz **Matijaša Grabancijaša dijaka**:

- "on je vendar plemenitoga roda" (MGD,61);
- "Vi ste od plemeniteh i premogućeh starešeh" (MGD,57);
- "Poglavitoga je roda" (MGD,62);
- "Ov drugač od poglaviteh roditelov" (MGD,61).

Semantička analiza pokazuje da se neka značenja mogu iskazati samo besprijedložnim ili samo prijedložnim genitivom. Tako se oznaka nekoga subjektova svojstva iskazuje besprijedložnim genitivom s obvezatnim atributom:

- "Človek drugač je svetoga življenja" (SA,34);
- "ako bi poštenoga srca bili" (D,114),

a gradivno značenje samo prijedložnom sintagmom, s neobvezatnom atribucijom, za što u našem korpusu nalazimo više primjera:

- "samo da je juha od prave kave" (MGD,49);
- "kak da bi s porcolana bile" (MGD,63).

Gramatike hrvatskoga jezika navode i predikatno ime u dativu. Naš korpus potvrđuje postojanje imenskoga predikata s prijedložnim dativom. Za prijedložni dativ kao dio imenskoga predikata nalazimo malo potvrda u našem korpusu, a prijedlozi koji su dio ovih sintagmi jesu: *proti* i *suprot*:

- "proti meni je" (SA,8): "proti tebi ni" (SA,9);
- "suprot meni bude" (SA,8);
- "proti nami je" (D,98)
- "(proti Tamburlanu)" (ČBT,366).

Sljedeći padež koji može biti dijelom imenskoga predikata jest akuzativ. Valja reći da je konstrukcija prijedložna, a primjeri su pojedinačni, i u odnosu na ostale padeže, vrlo rijetki:

- "ar je po francuski" (D,85);
- "Za Boga!" (ND,326).

Dijaloški je oblik osnovna značajka dramskoga teksta, pa nas ne čudi velik broj kratkih upita i kratkih odgovora. U mnogim je takvim pitanjima (rjeđe i odgovorima) predikatno ime u lokativu:

- "Ali ako ga vu dvoru ne bude?" (SA,29);
- "Morebiti je vre vu hiži" (SA,33);
- "Vu drugi hiži" (V,316);
- "Jesi bil na pošti?" (D,87);
- "Jesi bil pri betežniku?" (D,127).

I drugdje u korpusu nalazimo ove predikate, pa i dvojne mogućnosti izricanja istog sadržaja (da je sadržaj isti, pokazuje nam širi kontekst):

"kada on vu hiži bude" (MGD,60);
"on vre pri meni bude" (MGD,60).

Vidimo da zabilježeni primjeri nose mjesna značenja. Stoga ne čudi da je druga sinonimijska mogućnost predikat strukture *glagol biti + prilog mjesta*:

"ti ovde jesi" (SA,28);
"ja sem ovde" (MGD,59);
"Plašimirovič je vani" (ČBT,362);
"Ov čas budem tam" (D,103).

U tom je kontekstu posebno zanimljiv primjer "vre je ovde na vratih" (MGD,79), gdje su, dakle, obje oznake uzastopno dane. Stoga predikatu pripada samo jedna ("ovde"), dok druga ("na vratih") ima pojasnidbenu svrhu. Njihov sinonimijski odnos nije na sintaktičkoj nego na leksičkoj razini.

Kada značenje priloga nije mjesno, ne ulazi u sinonimijski odnos s predikatnim imenom, npr.:

"to je zahman bilo" (SA,31);
"Lehko je za to" (ČBT,375).

U zaključku možemo reći da je nominativ padež predikata, i to ne samo zbog izrazite brojnosti primjera u odnosu na druge padeže, nego i stoga što se samo predikatno ime u nominativu u svim tekstovima našega korpusa javlja u raznolikim sintaktičkim konstrukcijama. Po raznolikosti sintaktičkih konstrukcija u kojima se javlja predikatno ime slijedi genitiv, a zabilježili smo sinonimne strukture za besprijedložni i prijedložni genitiv. Značajno je manje primjera za predikatno ime u dativu, akuzativu, lokativu i instrumentalu, a možemo utvrditi da u tim padežima predikatno ime dolazi gotovo isključivo u prijedložnim konstrukcijama. Za predikatno ime u lokativu zamijetili smo ostvaren sinonimijski odnos s prilogom mjesta, što omogućuje značenjska komponenta tih predikata. Također u zaključku valja istaknuti da je prema literaturi bilo očekivano predikatno ime u instrumentalu kao sinonimijska mogućnost predikatnome imenu u nominativu, ali da je naš korpus nije potvrdio. Time je ta sintaktička činjenica u suglasju s dijalektološkim zapisima suvremenih kajkavskih i čakavskih govora, koji na žalost nisu publicirani.

Summary

NOMINAL PREDICATE IN KAJKAVIAN COMEDIOGRAPHY OF 18TH AND THE
BEGINNING OF THE 19TH CENTURIES

The paper analyses the nominal predicate in the kajkavian literary language of 18th and the beginning of the 19th centuries. The corpus contains kajkavian comediography of that time. The analysis shows that nominative is the case of the nominal predicate and it appears in various syntactic constructions. The genitive case is the second frequent case. The other cases are dative, accusative, locative and instrumental, which appears rarely and always in prepositional syntagmes.

Key words: predikate, nominal predicate, case, syntactic function of the cases

Ključne riječi: predikat, imenski predikat, padež, sintaktičke funkcije padeža